

ISSN 0125-7447

VOLUME 25

NUMBER 18

MAY 6, 1994

รายงานการเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

DIVISION OF EPIDEMIOLOGY MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

สารบัญ

INDEX

สถานการณ์ไข้มาลาเรีย ศูนย์มาลาเรียที่ 2 เชียงใหม่ รอบ 3 เดือนแรกปีงบประมาณ 2537 249

การเฝ้าระวัง Cholera เนื่องจากเชื้อ Vibrio cholerae 0139 259

กองระบาดวิทยา มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติและองค์การอนามัยโลก

ขอเชิญเข้าร่วม การสัมมนาระบาดวิทยาแห่งชาติ ครั้งที่ 12

3-5 สิงหาคม 2537

ณ โรงแรมรามารการ์เดนส์ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

สถานการณ์ไข้มาลาเรีย ศูนย์มาลาเรียที่ 2 เชียงใหม่

รอบ 3 เดือนแรก ปีงบประมาณ 2537

เมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ไข้มาลาเรียรอบ 3 เดือน ปีงบประมาณ 2537 (ตค.-ธค.) ของศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่ กับระยะเดียวกันของปีงบประมาณ 2536 พบว่า โดยภาพรวมของทั้งศูนย์ฯ จำนวนผู้ป่วยมาลาเรียเพิ่มขึ้นจาก 4,088 ราย เป็น 6,372 ราย คิดเป็นอัตราเพิ่มเท่ากับ 55.8% (+2,284 ราย) ในขณะที่จำนวนเจาะโลหิตเพื่อการค้นหาผู้ป่วย เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 313,880 ราย เป็น 329,321 ราย คิดเป็นอัตราเพิ่มเท่ากับ 4.9% (+15,441 ราย) นอกจากนี้จำนวนผู้ป่วยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ (Registered Case) เพิ่มขึ้นด้วย โดยเพิ่มจาก 3,293 ราย เป็น 4,893 ราย อัตราเพิ่มเท่ากับ 48.6%

การเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยมาลาเรียพบว่า เพิ่มขึ้นทั้ง 6 หน่วยมาลาเรีย หน่วยฯ ที่มีอัตราการเพิ่มของผู้ป่วยมากที่สุดคือ หน่วยฯ ที่ 22 ลำปาง อัตราเพิ่มเท่ากับ 416.2% หน่วยฯ ที่ 25 เพชรบูรณ์ เป็นหน่วยที่มีอัตราการเพิ่มของผู้ป่วยมาลาเรียน้อยที่สุด คือ 16.7%

เมื่อพิจารณาจังหวัดที่มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้น พบว่าใน 13 จังหวัดที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์มาลาเรียที่ 2 เชียงใหม่ มีเพียงจังหวัดเดียวที่ไม่มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้น ได้แก่ จังหวัดพิจิตร จังหวัดที่มีผู้ป่วยมาลาเรียเพิ่มมากที่สุด คือ จังหวัดลำปาง โดยผู้ป่วยเพิ่มขึ้นมากถึง 370.7% รองลงไปคือ จังหวัดพิษณุโลก เพิ่ม 119% และจังหวัดน่าน เพิ่มขึ้น 112% ส่วนเชิงรายเป็นจังหวัดเดียวที่มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดเพียง 5%

จากการจัดอันดับอำเภอที่มีผู้ป่วยสูงใน 10 อันดับของศูนย์มาลาเรียที่ 2 เชียงใหม่ พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนเข้าอันดับถึง 6 อำเภอ โดยครองอันดับ 1-4, 7 และ 8 จำนวนผู้ป่วย รวมทั้ง 10 อันดับ (อำเภอ) มากกว่าครึ่งหนึ่ง (57.4%) ของผู้ป่วยทั้งหมดของศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่

สาเหตุของการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วย

1. เนื่องมาจากการประกอบอาชีพของผู้ป่วย โดยพบว่าผู้ป่วยติดเชื้อจากนอกแหล่งที่อยู่ (Bx) เพิ่มขึ้นจาก 1,428 ราย เป็น 2,168 ราย (+51.8%) ซึ่งเป็นการติดเชื้อจากกระท่อมเพิ่มขึ้นจาก 620 ราย เป็น 796 ราย (+28.4%) ติดจากป่าเพิ่มจาก 792 ราย เป็น 1,352 ราย (+70.7%) และติดเชื้อจากต่างประเทศ (Bf) เพิ่มขึ้นจาก 1,060 ราย เป็น 1,565 ราย (+47.6%)

2. สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดสภาวะขาดแคลนน้ำ ในบางจังหวัดไม่สามารถประกอบอาชีพการเกษตรในหมู่บ้านได้ ต้องเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งส่วนมากจะเป็นการรับจ้างตัดไม้จากจังหวัดชายแดนไทย-พม่า และไทย-กัมพูชา

3. การมีอาณาเขตติดต่อกับต่างประเทศในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอนและเชียงราย ทำให้เกิดปัญหานำไขมาลาเรียเข้ามาแพร่เชื้อในพื้นที่ เนื่องมาจากการอพยพเข้ามาของชาวต่างชาติ เมื่อเกิดปัญหาทางการเมือง หรือ การทำการค้าร่วมกันระหว่างคนไทย บริเวณชายแดนกับชนกลุ่มน้อย เช่น กะเหรี่ยงอัสระ นอกจากนี้มีการลักลอบเข้ามารับจ้างทำงานในพื้นที่ เนื่องจากค่าแรงถูกกว่าคนไทย

4. นโยบายการป้องกันโรคติดต่อไม่ทำลายป่าของเจ้าหน้าที่ตำรวจและกรมป่าไม้ ทำให้เกิดการรับจ้างจากนายทุนของชาวบ้านเข้าไปทำการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ที่มีป่าอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เช่น บริเวณอำเภอจาง อำเภอแม่มาะ ของจังหวัดลำปางและในบางพื้นที่ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการรับเชื้อไขมาลาเรียสูง

5. การปรับเปลี่ยนพื้นที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้เกิดการค้นหาผู้ป่วยที่ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งไม่มีการเข้าไปค้นหาหรือค้นหาแต่ไม่บ่อยครั้ง เหมือนในปัจจุบัน ทำให้เกิดการพบผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ มีการนำเอาจังหวัดที่มีภาวะไขมาลาเรียสูงพอประมาณ เช่น จังหวัดลำพูน ไปรวมกับจังหวัดลำปางแทนจังหวัดพะเยา (2 อำเภอ) ซึ่งภาวะไขมาลาเรียต่ำกว่า ทำให้ภาพรวมของหน่วยฯ ที่ 22 ลำปาง ปีงบประมาณ 2537 มีภาวะไขสูงขึ้นมากด้วย

การแก้ไข

ซึ่งหน่วยมาลาเรียและส่วนมาลาเรียของศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการควบคุมการแพร่เชื้อ คือ

1. ทำการพ่นกระท่อมและที่พักอาศัยที่อยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการรับเชื้อสูงทุกหลัง
2. ทำการค้นหาผู้ป่วย และให้การรักษายาขาดที่รวดเร็วโดยการจัดทำมาลาเรียคลินิกเคลื่อนที่ เข้าไปในพื้นที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการรับและแพร่เชื้อมาลาเรีย โดยเฉพาะบริเวณชายแดน
3. ให้ผู้ศึกษาแนะนำเรื่องการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากไขมาลาเรีย ตลอดจนสิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อสงสัยว่าตนเองจะป่วยเป็นไขมาลาเรีย ในกลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพรับจ้าง รวมทั้งผู้ประกอบอาชีพการเกษตร

(อ่านต่อหน้า 257)

สถานการณ์ไข้มาลาเรีย (ต่อจากหน้า 250)

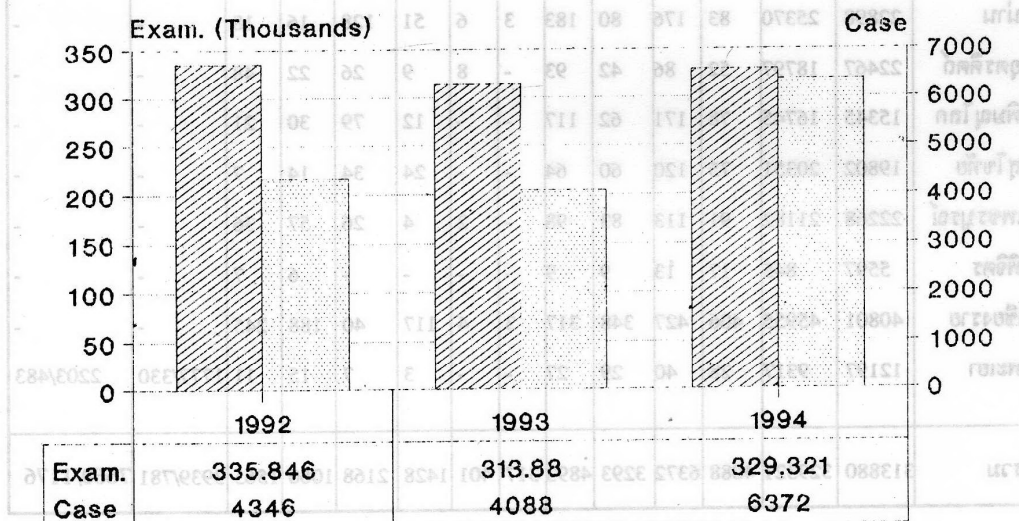
4. ปรับปรุงความเข้มข้นของการนิเทศงานการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ระดับสนามโดยระดับส่วนมาลาเรีย และหน่วยมาลาเรีย จากการดำเนินงานข้างต้น ผลปรากฏว่าจำนวนผู้ป่วยของหน่วยฯ ที่ 22 ลำปาง หน่วยฯ ที่ 23 แพร่ และหน่วยฯ ที่ 26 เชียงราย ซึ่งพบสูงที่สุดในเดือนพฤศจิกายน ได้ลดต่ำลงมาในเดือนธันวาคม ส่วนหน่วยฯ ที่ 21 เชียงใหม่ ซึ่งรับผิดชอบจังหวัดแม่ฮ่องสอนกับจังหวัดเชียงใหม่ สถานการณ์มาลาเรีย ยังคงสูงในลักษณะเพิ่มขึ้นทุกเดือน ตั้งแต่ตุลาคมเป็นต้นไป ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาสภาพพื้นที่ที่ยากทุรกันดาร รวมทั้งปัญหาชายแดนที่เลวร้ายกว่าจังหวัดชายแดนอื่นๆ

ตารางที่ 1 สรุปสถานการณ์ไข้มาลาเรียของศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่
เปรียบเทียบงบประมาณ 2536-2537 (ตค.-ธค.)

จังหวัด	เจาะโลหิต		พบเชื้อ		ผู้ป่วย ลงทะเบียน		Ind.		Bx		Bf		ผู้ป่วยต่างชาติ (เจาะ/พบ)	
	36	37	36	37	36	37	36	37	36	37	36	37	36	37
เชียงใหม่	37914	41655	706	1129	551	731	19	42	314	335	121	190	473/116	1196/152
แม่ฮ่องสอน	62758	70473	2016	2813	1651	2159	289	311	842	1069	357	538	1689/335	4261/541
ลำพูน	7298	7926	55	123	50	109	1	-	16	56	4	5	-	-
ลำปาง	32789	37160	123	579	94	477	-	10	19	319	34	90	-	-
แพร่	11746	13545	313	582	234	509	2	18	17	49	196	409	-	-
น่าน	22898	25370	83	176	80	183	3	6	51	128	16	18	-	-
อุดรดิตถ์	22467	18797	52	86	42	93	-	8	9	26	22	48	-	-
พิษณุโลก	15345	16745	78	171	62	117	-	-	12	79	30	21	-	-
สุโขทัย	19802	20351	75	120	60	64	-	-	24	34	14	7	-	-
เพชรบูรณ์	22268	21182	91	113	83	98	-	2	4	26	57	36	-	-
พิจิตร	5597	845	17	13	9	9	-	-	-	-	6	7	-	-
เชียงราย	40801	45955	406	427	348	317	3	4	117	40	188	245	-	-
พะเยา	12197	9317	28	40	29	27	-	-	3	7	15	11	1777/330	2203/483
รวม	313880	329321	4088	6372	3293	4893	317	401	1428	2168	1060	1565	3939/781	7660/1176

ตารางที่ 2 อำเภอที่ผู้ป่วยสูง 10 อันดับ ของศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่
ปีงบประมาณ 2537 (ตุลาคม-ธันวาคม 2536)

อันดับ	อำเภอ/จังหวัด	จำนวนพบเชื้อ	%ของผู้ป่วยทั้งหมด	หมายเหตุ
1	เมือง/แม่ฮ่องสอน	696	10.9	
2	แม่สะเรียง/แม่ฮ่องสอน	662	10.4	
3	สบเมย/แม่ฮ่องสอน	442	6.9	
4	แม่ลาน้อย/แม่ฮ่องสอน	407	6.4	
5	เด่นชัย/แพร่	361	5.7	
6	เชียงดาว/เชียงใหม่	339	5.3	
7	ขุนยวม/แม่ฮ่องสอน	286	4.5	
8	ป่าเมรุคำ/เชียงใหม่	184	2.9	
9	เวียงแหง/เชียงใหม่	143	2.2	
10	จาวลำปาง	143	2.2	
10		3,663	57.4	

รายงานโดย

นางสาวเกศศิริ สมบัติวัฒนากุล

หัวหน้าฝ่ายระบาดวิทยา ศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่